

DOTEKY

72
2012

LORM

SPOLEČNOST PRO HLUCHOSLEPÉ
SOCIETY FOR THE DEAFBLIND

BULLETIN LORMU – PODZIM

VERŠE • SLOVO ŠÉFREDAKTORA • ZPRÁVY Z LORMU •
NAD DOPISY ČTENÁŘŮ • ROZHOVOR • SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ
PORADNA • ZDRAVÍ • HAF • INFORMACE • OSOBNOSTI
ZE SVĚTA HLUCHOSLEPÝCH • ZE SVĚTA • SPOLEČENSKÁ
KRONIKA • ZÁLIBY • VZKAZY MOUDRÝCH • RECEPTY

11 • KRÁLOVSKÉ MĚSTO ZNOJMO A „TAKTILKA“

25 • SOCIÁLNÍ REFORMA A LÉKAŘSKÁ POSUDKOVÁ SLUŽBA

35 • ŠIRŠÍ NABÍDKA KONCOVEK K ORIENTAČNÍM HOLÍM

38 • WILLIAM GREEN, BÝVALÝ PREZIDENT ORGANIZACE
DEAFBLIND INTERNATIONAL

VERŠE - Naše česká země – pohled očima hluchoslepé	3
SLOVO ŠÉFREDAKTORA.	4
ZPRÁVY Z LORMU	
Hluchoslepí už počtvrté soutěží o Cenu Hieronyma Lorma . . .	6
Giulio Mercati rozezněl varhany u sv. Václava	7
Okénko do Liberce	8
Okénko do Jihočeského kraje	9
NAD DOPISY ČTENÁŘŮ	
Královské město Znojmo a „taktilka“	11
Ó, jak ve Znojmě dobře je.	12
Znojmo a taktilní znakový jazyk	13
Na pobytu ve Znojmě	14
Týden plný turistiky na čerstvém vzduchu	16
Krásný týden v Lučanech	17
Na pobytu v Lučanech nad Nisou	18
ROZHOVOR - Je mi s těmi lidmi dobře.	20
SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ PORADNA	
Sociální reforma a lékařská posudková služba	25
Pro držitele sKaret služba cash back zdarma	30
ZDRAVÍ - Genová terapie slepoty slaví úspěch	30
HAF - Služební plemena psů pro handicapované (7. díl):	
Velký pudl je miláčkem nejen handicapovaných.	33
INFORMACE.	35
Širší nabídka koncovek k orientačním holím.	35
Novinky v oblasti kompenzačních pomůcek.	36
OSOBNOSTI ZE SVĚTA HLUCHOSLEPÝCH	
William Green, bývalý prezident organizace Deafblind International	38
ZE SVĚTA	
Vzdorování nepřízni osudu na cestě australskou pustinou . . .	40
SPOLEČENSKÁ KRONIKA.	42
ZÁLIBY	
LÉČIVÉ A AROMATICKÉ BYLINY: Chinovník	42
Z LITERÁRNÍ ČINNOSTI HLUCHOSLEPÝCH LORMÁKŮ	
Jak fenečka Majda dostala nálezné – Fejetony ze života	44
VZKAZY MOUDRÝCH.	46
RECEPTY	46

*Jste-li okouzleni krásou barev, zvuků,
neděkujte tomu štěstí přede mnou,
raději podejte mi bez rozpaků ruku,
abych šla s vámi a ne za stěnou.*

VERŠE

Naše česká země – pohled očima hluchoslepé

U okna sedím, do dálky hledím
a tak si myslívám, koho asi nejradši mívám,
svoji rodinu, naši malou dědinu
s krásnou přírodou – Vysočinu!

Naši hezkou vlast, matičku Prahu a vše kolem nás.
Hrady, zámky, vysoké hory,
hluboké lesy, velké rybníky,
lány a lučiny, na nich kvetoucí květiny,
pohled je to jediný!
To je ta krásná země – země česká, domov můj.

Ten život tak rychle běží,
prosím Boha, abych stále zůstala zdravá, čilá a svěží.
Ať českou zem chrání před nepřáteli, hromy a blesky,
abychom stále mohli zpívat a mluvit česky!

Vlaj, naše vlajko, věčně vlaj,
vlaj nám za bouře i za pohody,
chraň čest a vlast, země plody,
těch padlých otců odkaz haj.
Chraň nás před útokem, náš krásný kraj,
neklesni v míru ani v boji.
Vlaj, naše vlajko, věčně vlaj,

vlaj nám za bouře i za pohody,
kde stanul Čech, ať věčně stojí.

Myslím a vzpomínám na své dobré přátele
a hned je mi vesele.

Se svou rodinou na samotě přebývám
a krásné přírody si užívám.

U okna opět sedím, do dálky hledím.
Je krásné žítí, když mně to zlaté sluníčko
do okénka svítí – na naši drahou vlast
a českou zem.

Marie Váňová

SLOVO ŠÉFREDAKTORA

Milí čtenáři!

Doba letošních dovolených a letních prázdnin je už nenávratně pryč. Avšak i čas klidného a stále ještě slunečného babího léta s modrou oblohou, spolu se sklizní úrody z polí, zahrádek a sadů, má také své neopakovatelné kouzlo. Nyní nastává období krátících se dnů, chladných jiter s častými mlhami a opadávajícího listí, což je předzvěstí přicházejícího podzimu. Příroda v české krajině se v tomto čase stává snad ještě více romantickou než v ostatních obdobích roku. Listí na stromech a keřích se zbarvilo do zlatožlutých, okrových, místy i rudě červených tónů, jakými se pyšní například javory. Lesy jsou plné hub a oplývají nejrozličnějšími zralými plody, přichystanými pro zvířata jakožto zásoby na nastávající dlouhou zimu. Louky, pastviny, meze a stráně dosud zdobí poslední květy divoce rostoucích bylin, mezi nimi vynikají nepřehlédnutelné zlatavě třpytivé hvězdičky léčivé třezalky. Za jasných večerů se na obloze objeví spousta hvězd a přes den je na ní ještě možné spatřit tažné ptáky putující do teplých krajů. Nejedny malé dětské ručičky

na provázku vypouštějí do všudypřítomného větru barevné dráčky s dlouhými ohony, které brázdí oblohu místo vlaštoviček. V zahrádkách pomalu odkvétají různobarevné letničky, trvalky i velké květy jiřin a jejich drobných sester jiřinek. Právě vrcholí doba rozkvětu sličných chryzantém, jejichž krása i přes občasné mrazíky potrvá několik týdnů. Navíc v okolí českých hradů a zámků se nachází mnoho zajímavých a pozoruhodných míst, které zásluhou podzimního sluníčka v kombinaci s barevně oděnými stromy a keři ještě více vyniknou a nabývají tak na kráse. Tyto velice půvabné a romantické prvky v české krajině zajisté lákají k pěším vycházkám i zdatné turisty z řad hluchoslepých Lormáků.

Na stránkách těchto podzimních Doteků přinášíme mimo jiné zajímavé postřehy a reportáže z pobytů ve Znojmě a v Lučanech u Jablonce nad Nisou od hluchoslepých účastníků. Zejména druhý jmenovaný pobyt v překrásném prostředí Jizerských hor, kterého jsem se též zúčastnil, byl velice zdařilý a pro všechny účastníky nesmírně přínosný. Přes deštivé počasí, které nás provázelo po celou dobu pobytu, jsme se toulali v horském terénu, plném venkovských domečků a řady rozhleden. Budu rovněž vzpomínat na setkání s milými děvčaty „Světluškami“ z Nadačního fondu Českého rozhlasu, za což jim upřímně děkuji! Psí rubrika HAF je tentokrát věnována velkému pudlovi, věrnému a velice šikovnému čtyřnohému pomocníkovi. V seriálu o léčivých a aromatických bylinách se dozvíte, co je to chinovník. Tento tropický strom je po celém světě známý jako účinný prostředek v boji proti malárii a jiným horečnatým onemocněním. Samozřejmě nebudou chybět ani další aktuální zprávy, důležité informace a cenné rady, neboť Doteky jsou určeny pro Vás!

Hodně životního elánu v sychravém čase podzimních dnů, dobrou pohodu, mír i světlo v duši a co nejvíce dobrého počtení, případně sluchu lahodící a ničím nerušený poslech na CD-ROMu upřímně přeje Váš

Zdeněk Sedláček

ZPRÁVY Z LORMU

Hluchoslepí už počtvrté soutěží o Cenu Hieronyma Lorma

Občanské sdružení LORM – Společnost pro hluchoslepy začátkem letošního roku vyhlásilo 4. ročník Ceny Hieronyma Lorma. Do umělecké soutěže mohly až do 15. srpna 2012 přihlásit své povídky, básně nebo výtvarná díla všechny tvůrčí osobnosti z řad hluchoslepých. Tentokrát se soutěžilo na téma „*Umění dávat a brát*“ v kategorii literární a výtvarné. O přízeň odborné poroty a veřejnosti se letos utkalo osm básnických textů v kategorii *Poezie* a patnáct literárních děl v kategorii *Próza*. Prostřednictvím literárních děl mohl každý nahlédnout do rozmanitých příběhů lidí, kteří se museli naučit žít s hluchoslepotou.

Hluchoslepým autorům vítězných děl bude 20. října na víkendové konferenci o.s. LORM ve Vyškově slavnostně udělena Cena veřejnosti. Začátkem září jsme zveřejnili na našich webových stránkách www.lorm.cz všechna přihlášená literární díla a veřejnost tak měla ojedinělou možnost se až do konce září do soutěže aktivně zapojit zasláním svého elektronického hlasu jednomu z děl. Vedle této ceny se také soutěží o Cenu odborné poroty.

Do výtvarné soutěže přihlásilo svá díla celkem 9 hluchoslepých tvůrců. Jejich tvorba bude vystavena právě na víkendové konferenci o.s. LORM ve Vyškově a o vítězích této části soutěže rozhodnou samotní účastníci konference.

Soutěž nese jméno po hluchoslepém básníkovi, filosofovi a novináři Heinrichu Landesmannovi (9. 8. 1821 – 3. 12. 1902), který kvůli pronásledování tehdejšími režimy přijal pseudonym Hieronymus Lorm. Pro vlastní potřebu si vytvořil komunikační systém – dotekovou abecedu, později nazvanou Lormova abeceda, kterou dnes používají ke komunikaci hluchoslepí nejen u nás, ale také v Německu, Belgii, Švýcarsku a jinde ve světě.

Cena Hieronyma Lorma je pořádána již po čtvrté pod záštitou a za finanční podpory Nadačního fondu Českého

rozhlasu ze sbírky Světluška a letos po prvé za podpory Nadace člověk člověku. První ročník se konal v roce 2006 při příležitosti 15. narozenin sdružení LORM. Smyslem celého projektu je poskytnout osobám s hluchoslepotou prostor ke kreativě a současně zprostředkovat jejich svět veřejnosti. Další informace k soutěži lze získat z webových stránek www.lorm.cz.

Petra Zimermanová
ředitelka o.s. LORM

Giulio Mercati rozezněl varhany u sv. Václava ve prospěch hluchoslepých

Po sérii úspěšných vystoupení v Paříži, Madridu, Římě a New Yorku zavítal na konci září do Prahy z Milána italský varhanní virtuos, pedagog a dirigent Giulio Mercati. V kostele sv. Václava na Praze 5 vystoupil 26. září v rámci Svatováclavských slavností 2012, mezinárodního festivalu duchovního umění, s programem šitým na míru pro největší smíchovské varhany a impozantní prostor.

V průběhu večera zazněly pod chrámovou klenbou skladby J. S. Bacha, Ch. M. Widora, F. Liszta, M. Regera. Výtěžek z koncertu byl věnován o.s. LORM – Společnosti pro hluchoslepé. Nad koncertem, který pořádala Společnost pro duchovní hudbu, o.s., převzala záštitu PhDr. Marie Ulrichová-Hakenová, předsedkyně kulturní komise Prahy 5, a Michal Šesták, radní městské části Praha 5.

Děkujeme všem, kteří nás na benefiční koncert přišli podpořit, Giulio Mercati svojí temperamentní hrou připravil pro všechny přítomné výjimečný zážitek! Výtěžek předčil všechna naše očekávání, vybralo se neuvěřitelných 13 091 korun. Ještě jednou upřímné díky všem, speciální poděkování posíláme Ing. Blance Karnetové, manažerce festivalu!

Petra Zimermanová
ředitelka o.s. LORM

Okénko do Liberce

Nahlížím do poznámek, ze kterých vybírám do Okénka do Liberce to, co nás v uplynulém čase potěšilo. Mám radost, že je z čeho vybírat. Ze všech milých setkání, nejen klubových, potom i očekávání toho, co máme před sebou.

Naše kluby plánujeme a vymýšlíme společně vždy na celý měsíc dopředu. Proběhlo jich do podzimu více než dvacet. A to není málo, co říkáte? To bych vám přála, být u společného vymýšlení a plánování. Chvilky zamyšlení střídají výtrysky nápadů, které nás někdy zavedou do osobních vzpomínek veselých i smutných. Tyto momenty jsou ale velmi důležité. Bývají motorem v inspiraci, podpoře a vzájemném sdílení.

Každý náš klub má své téma a mnohdy i svou vůni. To když tvoříme nějaké dobroty k ochutnání podle svých receptů a rad. Chutě jsou různé a hodně veselo bývá se smíchem a mlaskáním při hádání ingrediencí s láskou vyrobených různých pochutin. Při narozeninových klubech nechybí tvorba a zdobení dortu. Jindy se věnujeme tkaní a motání klubek, komunikacím, hlavně prstové abecedě. S velikou radostí jsme sázeli semínka různých kytiček a bylinek. Kupodivu se ujala a ještě teď některé zdobí zahrádku, parapet na okně nebo balkon. J. W. Goethe nás provázel při májovém básnění a snění, kdy jeho Píseň májová mnohé překvapila svou krásou. Před prázdninami nás navštívila paní Andrea Tvrdá z o.s. ELVA HELP se svými psími miláčky. Zabývá se canisterapií a velmi poutavě nám vyprávěla o své práci a odpovídala na naše dotazy. V canisterapii nejde jen o mazlení s pejskem, ale hlavně jde o podporu motivace se rehabilitovat, o podporu nácviku dovedností které jsou k rehabilitaci nutné a o podporu vytvoření nových typů dovedností. Bylo to milé a poučné setkání, na které rádi vzpomínáme. Kdyby to šlo, vypsala bych do mého Okénka všechna přísloví a pranostiky, které také pravidelně připravuji ke čtení a s recepty je zprostředkovávám těm, kterým zdravotní stav nedovolí účast na našem klubu.

I během prázdnin jsme se potěšili na klubech svými zážitky z pobytů a dovolenek.

S příchodem babího léta a oslavou podzimní rovnodennosti máme před sebou v plánu také výletní klub na smyslovou výstavu do Vrchlabí s názvem Dotkněme se Krkonoš. Míst, která bychom rádi navštívili, je dost. Na našem nejbližším klubu půjdeme na zahradu, máme štěstí, že je u vilky, kde máme poradenské centrum. Vysoký mohutný ořešák kraluje nad celou zahradou. Stromky jsou obsypány pestrobarevnými jablíčky. To už samo napovídá téma našeho klubu – denně jedno jablíčko pro dobré zdravíčko. A těch receptů co bude, těším se moc. Ty zajímavé vám přes Doteky příště pošleme a na ty, co budeme tvořit, vás srdečně zveme.

S očekáváním a hlavně s nadějí si moc a moc přeji, aby se nám plány dařily uskutečňovat. Nejen ty klubové.

Těším se na další setkání s vámi

*Nada Tomsová
terénní sociální pracovnice pro Liberecký kraj*

Okénko do Jihočeského kraje

Milí čtenáři,

dlouho jsem přemýšlela, o čem tentokrát psát. V myšlenkách jsem se probírala uplynulým obdobím. Máme za sebou tři krásné pobyty. Ráda bych vám tedy přiblížila, co vlastně obnáší příprava takového pobytu. V následujících řádcích budete moci se mnou projít celou přípravu od října do července, kdy se pobyt konal.

Jak asi všichni víte, v říjnu dostáváte předběžné přihlášky, kterými zjišťujeme Váš prvotní zájem, a v únoru již vyplňujete přihlášky závazné. V tomto období začínám pracovat na programu pobytu, zjišťuji zajímavosti v okolí, jak pro individuální procházky, tak pro naše výlety. Připravuji program pobytu. Chci, aby byl pro Vás zajímavý a zároveň, abyste se dozvěděli něco nového a také abychom si zopakovali věci známé, je dobré čas od času vyzkoušet si je v praxi. Snažím se mít na paměti zaměření pobytu na sociální rehabilitaci a program připravit v jejím duchu.

Samozřejmostí je mít na každý den program náhradní, kdyby náhodou přšelo.

A také začíná mé domlouvání s hotelem či penzionem. Skoro vše je předjednáno naší paní metodičkou, a proto se zdá být to věc jednoduchá. Ne vždy tomu tak je. Ti z Vás, kteří jste se pobytu zúčastnili, jistě víte, jak složitá byla domluva s majitelem penzionu. Jen pro malou ukázkou: tři měsíce jsem s ním domlouvala jídelní lístek. Těch telefonátů! A jaké bylo mé překvapení po příjezdu do hotelu! Jídelní lístek zaznamenal tolik změn, že jsem ho vůbec nepoznala. V podobném duchu se nesla telefonická i e-mailová komunikace ohledně dopravy na hotel, dopravy na místa výletů i ubytování a počtu pokojů. Chvillemi jsem měla pocit, že jsem na kurzu asertivity.

Ve chvíli, kdy jsem dostala seznam klientů, kteří na pobyt pojedou, jsem začala přemýšlet, kdo s kým bude ubytovaný na pokoji. Hlavním kritériem bylo, aby ženy spaly s ženami a muži s muži, a samozřejmě aby rodinní příslušníci byli spolu, to se povedlo. A to několikrát! Tak jak se někteří odhlašovali a na řadu přicházeli jejich náhradníci. Těch bylo stále dost, a tak jsem zůstávala klidná. Možná až moc. Poslední týden před odjezdem jsem ověřovala, kdo pozapomněl pobyt zaplatit. Jaké bylo mé překvapení, když jsem zjistila, že čtvrtina z přihlášených klientů na pobyt nepojede. A začalo telefonování. Prvně Zdence Jelínkové a pak ještě mockrát. Společně jsme přemýšlely nad tím, kdo měl zájem na pobyt jet, i když nebyl náhradník, a nakonec i kdo by možná rád jel. Vám všem, kteří jste byli ochotní vypravit se na pobyt doslova za několik desítek hodin, moc a moc děkuji.

A jak pobyt nakonec proběhl? Líbil se? Doufám, že odpovědi na tyto otázky se dočtete v článkách od klientů, kteří se pobytu zúčastnili. Mně se těžko hodnotí svá vlastní práce.

*Jana Radová
terénní sociální pracovnice pro Jihočeský kraj*

NAD DOPISY ČTENÁŘŮ

Královské město Znojmo a „taktilka“

Na pobyt LORMu, který byl zaměřen na výuku taktilního znakového jazyka, jsem odjížděla tak trochu s obavou, jak zvládnou výuku. Ale pak jsem si řekla, že žádný učený z nebe nespádl a hlavu mi určitě nikdo neutrhne a vyjela autobusem na trase České Budějovice – Znojmo.

Večer všechny účastníky, tedy žáky a lektory, přivítala a představila vedoucí pobytu Zdena Jelínková.

Každý den ráno začínal v 8 hodin rozcvičkou. Pak následovala snídaně a dopolední výuka taktilky. Někteří Lormáci byli úplní začátečníci, jiní již něco znali, protože se znakový jazyk učí v poradenských centrech o.s. LORM. Já spolu s lektorkou Nadou jsem si zopakovala slova pro konverzaci, např. osoby a pozdravy, slovesa. To mi docela šlo. Druhý den jsem se učila s Evou Suralovou a Pavlem. Eva se mě ptala, jestli je Pavel velký, štíhlý, mladý, ženatý. A pak následovala otázka, zda je Pavel sladký. Ne, není. To jen já jsem si spletla znaky „sladký“ a „líbit se“. Tak jsem se tomu zasmála a pokračovala jsem lépe. Líbilo se mi, že se lektori měnili. Každý mě něco nového naučil. Mnoho nových znaků mi ukázala Eva Drozdová s Monikou. Neznala jsem zvířata. Pohádku o Červené karkulce jsem si ve znakovce vyprávěla se Zdenou Jelínkovou.

Přiznávám se, že někdy jsem měla ruce pěkně zamotané, ale pochvala vyučujícího mě hrála u srdíčka a těšila jsem se, co se naučím příště. Jeden večer jsme se učili jména osob a také názvy měst, odkud jsme přijeli.

Ale nejen učením živ je člověk! Odpoledne jsme měli společný nebo volný program. S panem Havelkou a jeho maminkou jsme si prošli historické centrum města Znojma, které bylo povýšeno v r. 1222–1226 Přemyslem Otakarem II. na město královské. Bylo celé obeháno mohutnými hradbami a z velké části se zachovaly dodnes. K dominantám města patří chrám sv. Mikuláše, který se tyčí nad skalnatým srázem nad Dyjí. Uvnitř kostela je kazatelna ve tvaru zeměkoule a na bočním oltáři je Chlebová Madona. Vzácná je i kamenná plastika Krista. Vedle chrámu je

Svatováclavská kaple, která má dvě patra. V horní kapli je unikátní kroužená klenba. Ze spodní části kaple je přístup do kostnice karneru u sv. Mikuláše. Karnery byly součástí důležitých kostelů a uchovávaly se zde ostatky zesnulých. Z ochozu kaple je krásný výhled na Dyji. Poblíž chrámu sv. Mikuláše je rotunda sv. Kateřiny, jejíž krásný model jsme si prohlédli v infocentru u znojemského hradu. Hrad je nyní uzavřen. Město Znojmo má i mnoho náměstí – Mariánské, Václavské, Horní, Mikulášské a Masarykovo, poblíž kterého se vypíná štíhlá královna – radniční věž. Já s Nadou a Milan s Helou jsme tam vystoupali po 162 schodech. Při dobré viditelnosti jsou vidět rakouské Alpy. Cesta podél řeky Dyje nás dovedla k louckému klášteru. Navštívili jsme klášterní baziliku Nanebevzetí Panny Marie. Prohlédli jsme si ji od sklepa až po střechu. Je zde unikátní románská krypta. Pak jsme byli až u varhan. Ty vyrobil někdo z Českých Budějovic. V klášteře je prodejna vín Znovínu, které je možno si koupit nebo ochutnat.

Zajímavé odpoledne jsme prožili na policii ve Znojmě. Ne, nic jsme neprovedli. Je tu zaměstnán pan Havelka a spolu s kolegou si připravili besedu a ukázali nám různé zbraně – pistole, brokovnice a také samopal. Vyzkoušet jsme si mohli i pouta.

A najednou tu byl čtvrtek. Všichni si připravili povídání v taktilním znakovém jazyce a nastala doba balení zavazadel a loučení.

Chtěla bych poděkovat všem, kteří pobyt připravili, také průvodcům a sponzorům za krásná odpoledne s Havelkovými, ale i účastníkům pobytu. Lormáci mají vždy dobrou náladu a být s nimi je vždy fajn! Tak ahoj na pobytu v Jizerkách!

Marcela Peterková

Ó, jak ve Znojmě dobře je

Původně jsem se přihlásila na týdenní pobyt s LORMem do Mikulova, i když vlastně ani nevím proč. Nejspíš asi proto, že jsem tam ještě nikdy nebyla. S mojí bývalou spolužačkou jsme se ale pak rozhodly, že obě zkusíme jet na týden do Znojma. Naštěstí dnes už víme, že naše rozhodnutí bylo správné. Libuška byla na pobytu s LORMem vlastně

poprvé (tři dny v Břeclavi nepočítám). Bydlí jen asi 10 km od Znojma, nikam daleko tedy cestovat nemusela. Zdá se však, že jí to vůbec nevadilo. Vždyť nestává se nám příliš často, že bychom celý týden někde mohly být spolu.

Taktilní znakový jazyk byl pro nás obě úplně novou zkušeností. Každý den však nejraději vzpomínáme na naše mladé průvodkyně, Moniku a Míšu. Vzpomínáme nejen proto, že vždy ochotně šly všude, kam jsme si přály. Říkám ale každému, kdo o nich chce něco vědět, že byly prostě báječné. Která z nich byla lepší? Těžko říct. O Libušku i o mě se staraly každý den, aby nám pokud možno nic nechybělo. Dokonce i malý dáreček na památku jsme pak od nich dostaly. Je však třeba poděkovat i všem ostatním za to, že nám bylo ve Znojmě dobře. Celý týden i počasí nám přálo, teplé bylo až moc.

Když už jsem byla ve Znojmě, jela jsem pak tedy ještě do Těšetic k Libušce na návštěvu. I tam se mi moc líbilo. Hlavní je, že spolu máme vždy na co vzpomínat. A třeba příště někde jinde bude se nám líbit jako ve Znojmě.

Takže na další setkání s dobrými lidmi se už moc těší

Lída Hacarová a Libuška Vytáčková

Znojmo a taktilní znakový jazyk

Znojmo je druhé největší město na jižní Moravě u Dyje. Pro účastníky dobře přístupné. Všichni přijeli včas a v dobré náladě. Snad jen noví účastníci byli trochu nervózní, protože nevěděli, co je čeká. Vedoucí pobytu Zdena Jelínková nás po večeři představila, velmi dobře a obratně a diplomaticky. Každého účastníka zná a ví o něm něco zajímavého, což všichni uvítali. Seznámila nás s programem na příští den. Hurá, začínáme rozcvičkou! Já rozcvičky miluji a hlavně když je nás víc. Ono je zdravé se ráno protáhnout, člověk se cítí takový svěží. Doc. Eva Souralová z olomoucké fakulty přivezla posily na výuku taktilního znakového jazyka (TZJ), Pavla Kučeru a studentky – Veroniku, Moniku a Míšu. Eva pak přidělila každému klientovi lektora. Z mého pohledu to dělala velmi pečlivě a citlivě vůči klientovi. Mě dochází v jižních Čechách vyučovat TZJ Jana Radová. Teď se ukáže, co znám já, ale i práce naší terénní pracovnice. Měl jsem

spíš obavu, abych neudělal ostudu Janě, než sám sobě. Jsem dědečkem, nemám co zkazit. Lektoři nás zkoušeli každého samostatně. Druhý den se lektoři vyměnili. Nevím, jak ti druzí se prali s učivem, ale já se vždy musel soustředit a spoléhat sám na sebe. Když zjistili, že znám pár slovíček, zkoušeli jsme tvořit věty. Udělat znak není tak těžké, ale porozumět znaku toho druhého držení lektora za ruce či zrcadlově číst už je obtížnější, když na to vaše oči nestačí. Ne vše bylo od nás dokonalé, ale chuť se s tím poprat byla větší.

Odpoledne jsme měli možnost se projít městem a poznat kulturní památky Znojma. Ve Znojmě jsem byl poprvé v životě, překvapilo mne, jak je staré. Založené Přemyslem Otakarem II. je starší než České Budějovice. S průvodkyní Helou jsme vylezli i na věž, projeli se malým vláčkem po Znojmě a vyslechli zajímavé povídání o městě. Historie Znojma je velmi bohatá. Pod zemí jsou chodby okolo 30 km. Znojmem protéká řeka Dyje.

Na čtvrtek připadlo vypracování hodnocení pobytu a ukázka TZJ. Byl jsem ve skupině, která měla zpracovat hodnocení účastníků. Překvapilo mne, že nebyly doopravdy žádné připomínky, jak k výuce, tak k pobytu a službám personálu. Vysoce kladně hodnotím velmi profesionální přístup Evy Suralové, Pavla Kučery a studentek olomoucké fakulty. Též Zdeně Jelínkové, vedení LORMu a našim terénním pracovním upřímně děkuji! Určitě přijedu na další výuku TZJ. Děláte to výborně a já moc děkuji za krásný pobyt!

Milan Koklar

Na pobytu ve Znojmě

První večer jsem šel s paní Kašparovou na vycházku do města, viděli jsme mnoho věží, kostely, radnice, sochy, ve městě jsme si koupili zmrzlinu. Ve Znojmě je mnoho památek, socha Prokopa Diviše. Radniční věž je hlavní dominanta města, byla postavena v letech 1445–1448 Mikulášem ze Sedlešovic, věž je asi 80 metrů vysoká.

Každý den ráno jsme měli rozcvičku, dopoledne jsme se učili taktilní znakový jazyk, odpoledne jsme šli na vycház-

ku. Byli jsme v kostele svatého Mikuláše, který má pozdně gotickou trojlodní halu stavěnou od roku 1338 do první poloviny 16. století. Presbytář je zaklenutý síťovou žebrovou klenbou, zaklenut na válcovité přípory, trojlodí na čtyři páry štíhlých sloupů bez hlavic, věž kostela byla postavená až v letech 1845–1850 v novogotickém slohu. V interiéru se nachází několik cenných památek. V kněžišti se dále nachází pozdně gotické pastoforium s původními mřížemi. Z konce 15. století je gotická socha bičovaného Krista, z doby kolem roku 1425 Chlebová Madona. V interiéru se nachází kamenná gotická křtitelnice a vrcholně barokní kazatelna.

Rotunda svaté Kateřiny stojí v areálu přemyslovského hradu, je jednou z mnoha rotund postavených v raném středověku na území Moravy a Čech, od ostatních se liší zachovanými nástěnnými malbami z roku 1134.

Druhý den jsme navštívili podzemí. Znojenské podzemí je největší systém podzemních chodeb a sklepů a má až 4 patra. Počátek budování chodeb spadá do přelomu 14. a 15. století. Používaly se jednoduché prostředky, které byly známé ve středověké technice – sekáč, mlátek, špičák. V katakombách je kvůli hloubce až jedenácti metrů po celý rok stálá teplota, v dřívějších dobách byly využívány k uskladňování vinných sudů, piva a zemědělských produktů. Pod bývalou radnicí, přibližně 1 km dlouhá trasa, začíná na Slepíčím trhu, končí v Obrokové ulici.

Třetí den jsme šli na vycházku do louckého kláštera. Loucký klášter je významná znojemská památka, založil ji český kníže Konrád spolu se svou matkou Marií v roce 1190. V budově později sídlila továrna na zpracování tabáku, vojenská akademie a až do roku 1993 klášter sloužil jako kasárna, nyní jako sklad pro uložení lahví s vínem, prodejna vín, pořádání různých společenských akcí a je zde umístěno také malé muzeum vinařství. Jeli jsme také vláčkem okolím Znojma.

Další den jsme šli na policejní stanici, měli jsme tam přednášku. Policie má pušku, samopal a jiné zbraně.

Dále jsme šli dolů na cestu do muzea, prohlíželi jsme si mnoho starých aut z roku 1920 až 1939. Moc se mi to líbilo! Počasí bylo hezké.

Jan Kessner

Týden plný turistiky na čerstvém vzduchu

Milí Lormáci,

chtěla bych se s Vámi podělit o své dojmy z pobytu v Jizerských horách, konkrétně v Lučanech nad Nisou. Bydleli jsme v penzionu Kitty, který se rozkládal ve třech budovách. V hlavní budově jsme bydleli my klienti a někteří průvodci, ostatní průvodci bydleli v druhé velké budově, a v té nejmenší – v domečku, bydlela Linda Inгриšová s Belinkou a se svou průvodkyní Stáňou.

Pokojíky byly malé, ale útulné – alespoň jsme v nich nebloudili. Vařili nám tam moc dobře. Hlavní činností celého týdne byla dopolední sociální rehabilitace, odpoledne pak toulání po kopcích a rozhlednách. Také jsme několikrát zabrousili do vedlejší vesničky Jindřichov na malinové pivo. To chutnalo i mně nepivaři.

Měli jsme společné dva výlety, první na krásný a bohatě vybavený zámek Hrubý Rohozec a druhý na kozí farmu a zároveň i výrobnu skleněných korálků v Pěňčíně. V Hrubém Rohozci nám přelo a měli jsme málo času, tak jsme si nemohli prohlédnout i přilehlý park. Zato v Pěňčíně jsme měli hezky, i když pár kapek taky sprchlo, tak jsme se dívali na různou domácí zvířenu – kozy, kozy a zase kozy, pak ovce, březí oslice, slepice, husy, kachny, i páv tam byl. Měli tam být i králíci a kůň, ale já je neviděla. Pak se nás ujala místní průvodkyně a provedla nás výrobnou korálků – perlí, jak oni říkají. Pak nám pověděla o výrobě kozího sýra a dovedla nás do obchůdku, kde jsme mohli ochutnat kozí i ovčí sýr, jogurt a tvaroh různých příchutí. Kdo chtěl, tak si tam mohl nakoupit, co mu chutnalo. V pokladně areálu měli prodej korálků, tak se tam dalo také něco koupit.

Já jsem si užívala hlavně tu turistiku a čistý voňavý vzduch. Samozřejmě nesmím zapomenout na spolubydlící a ostatní přátele. Poprvé jsem se na pobytu setkala osobně i s redaktorem Doteků Zdeňkem Sedláčkem a jsem moc ráda, že jsem měla tu možnost jej poznat. Měli jsme tam moc fajn partu, i když jsme museli pár lidiček ze zdravotních důvodů oželet. Báječný týden byl zakončen zábavou při živé hudbě a bylo to moc fajn. Už se těším na další pobyty!

Samozřejmě za to vše vděčíme našim průvodcům a hlavně vedoucí pobytu Janě Radové, která to neměla jednoduché, a přesto jí úsměv z tváře mizel jen na malinké chvílky.

Zuzka Urbánková

Krásný týden v Lučanech

Pro nás Jihočechy byla doprava na pobyt v pohodě. Dojeli jsme vlakem do Prahy a před nádražím čekal autobus, který nás a ostatní účastníky dovezl před penzion Kitty. Penzion je na samotě u lesa, vlevo nic a vpravo nic, jen příroda, jak napsala do hodnocení jedna klientka. Mně to vyhovovalo, protože žiji ve městě. Vyhledávám přírodu a Jizerské hory jsem si zamilovala vloni při pobytu v Josefově Dole. Po ubytování a vybalení zavazadla jsem se svou průvodkyní Petrou podnikla vycházku do okolí. Poblíž na rozcestí je socha sv. Františka. Odtud vede vpravo cesta do Lučan, rovně na Bramberk a vlevo k hotelu MUHU. Na místních loukách jsou rozesety chaloupky jako z pohádky. Večer nás vedoucí pobytu Jana Radová seznámila s programem a každý se představil. Z programu, který byl zaměřen na sociální rehabilitaci, mě zaujala soutěž v Lormově abecedě a v prostorové orientaci. Ráda jsem se naučila písničku Okolo Hradce ve znakovém jazyce. Zdařilé byly dva výlety. Jeden na zámek Hrubý Rohozec, kde jsme si mohli prohlédnout různé exponáty. Líbil se mi popelník z koňského kopyta, stolní hodiny a sochy v kapli. Průvodkyně na zámku byla velice vstřícná k nám postiženým, prohlídka byla pro mě velkým zážitkem. Ve čtvrtek se konal další výlet, tentokrát na kozí farmu a do výroby skleněných perel v Pěncíně. Mohli jsme si sáhnout na skleněnou tyč, ze které se korálky vyrábí, a projít jednotlivé provozy – mačkárna, šitlovna, rumplovna, brusírna a leštírna. V brusírně jsme obdivovali, jak jedna zaměstnankyně stačí obsluhovat dva stroje současně. V úplném obležení byla prodejna bižuterie. Nakoupili jsme dárky pro své blízké i sobě něco na památku. V sýrárně pak ochutnali sýry ovčí a kozí, jogurty i klobásy a do našich batohů přibyl nějaký místní výrobek zakoupený domů na ochutnávku. Ve výběhu jsem si pohla-

dila osla, kozu domácí a kozu burskou, která se chová pro maso i mléko a je bílá, jen hlavu má kolem očí hnědou. Na pobytu nás čekalo velké překvapení. V pondělí za námi přijely Světlušky v čele s ředitelkou Martinou Kaderkovou a patronkou Anetou Langerovou. Nadační fond Českého rozhlasu Světluška podporuje o.s. LORM již 12 let a patří jim velký dík všech Lormáků! Právě díky finančnímu příspěvku mohou být pořádány pobyty a literární soutěž. Dokumentaristka Olga Špátová z České televize k nám zavítala, aby natočila dokument o klientech LORMu. Pro nás všechny to byl krásný den! Bude nám jej připomínat náramek Světlušky, který každému předala Aneta. Pomůcky pro zrakově postižené nám v pátek předvedly pracovnice z Tyfloservisů Liberec. Neznámou pomůckou pro mě byla čtečka etiket. Vyzkoušela jsem si i brýle s filtrem, které zlepšují zrak. Mé vidění bohužel lepší nebylo. Poslední turistická vycházka nás zavedla do Mšena k přehradě a do hospůdky v Jindřichově na voňavé malinové pivo, které vyrábí v blízkém Rohozci. Páteční večer nám zpříjemnila hudba k tanci i poslechu a sklenička bílého či červeného vína. Budu ráda vzpomínat na pestrý program pobytu, výlety, turistické vycházky na rozhledny Bramberk a Nisanka, k prameni Nisy, do Horního Maxova a Smržovky. Těžké bylo loučení s přátelskou partou Lormáků i průvodců! Pěkný byl návrat domů do Českých Budějovic. Na nádraží na mě čekal Jirka, doma kytička ve váze a na stole s láskou připravené lívance s borůvkami...

Marcela Peterková

Na pobytu v Lučanech nad Nisou

V sobotu 14. července jsme jeli autem, hledali jsme na mapě ubytování, ptali jsme se cestou, kde je pobyt, udělali jsme si přestávku v Horním Maxově.

Navštívili jsme tam kostel Božského srdce Páně a dále jsme jeli do Lučan nad Nisou na pobyt. Druhý den jsme šli na vycházku směr Bramberk na rozhlednu, začalo pršet, byla bouřka. Nejvyšším bodem obce je vrchol Bramberk (787 m) s kamennou rozhlednou z roku 1912, je 21 m

vysoká, má 96 schodů. První dřevěnou rozhlednu tady otevřeli 4. 8. 1889. Večer jsme šli do vsi Lučany nad Nisou podívat se na kostel Navštívení Panny Marie a na hřbitov. Kostel byl postaven v roce 1887 v novorenesančním slohu. Je zde socha svatého Františka z Assisi z roku 1765. Třetí den přijeli z Prahy natáčet film, ukazovali jsme orientaci v prostoru, naši průvodci měli také klapky na očích a šli jsme naučenou cestou. Pak jsem hrál šachy s panem Kopeckým a mluvil taktilním znakovým jazykem se Sašou. Čtvrtý den jsme jeli na zájezd na Hrubý Rohozec do zámku, prohlíželi jsme si knihovnu, jídelnu, staré skříně, talíře, mísy, klavír a jiné věci. Hrubý Rohozec je statní zámek a národní kulturní památka, která leží ve stejnojmenné městské části na severozápadním okraji města Turnova. Původní hrad Rohozec byl založen kolem roku 1280, Rohozec v 17. století. Byli jsme také na výletě, kde pramení Lužická Nisa. Prochází zde rozvodí dvou moří, do 50. let 20. století tu stával hostinec, z jehož okapů stékala voda na jednu stranu do Nisy přes Odru do Baltského moře, na druhou stranu do Kamenice přes Jizeru a Labe do Severního moře. Na jihu tvoří hranici lesnatý hřeben Černé Studnice a Muchova, na severu od Smržovky se zvedá Buková hora, na západě sousedí Smržovka těsně s Lučany nad Nisou.

Další den jsme jeli na kozí farmu do Pěňčina, viděli jsme kozy, osla, skleněné tyče, ze kterých se vyrábí korálky, ochutnali sýr. Pohládl jsem osla, měl krásné dlouhé uši. Odpoledne jsme šli do Jablonce. Viděli jsme starý hřbitov, sportovní haly a přehradu. Dali jsme si občerstvení.

Moc se mi to líbilo!

Jan Kessner

ROZHOVOR

Je mi s těmi lidmi dobře

Z toho, co mi o spolupráci s LORMem řekla, soudím, že je to její srdeční záležitost. Začala tím, že v roce 2007 připravila grafický návrh na 5. ročník sbírky Červenobílé dny. Později dala vizuální podobu kampani pro zpopularizování červenobílé hole, teď právě chystá diplomy k literární soutěži o Cenu Hieronyma Lorma. Jmenuje se Irena Egerová...

Vystudovala jste grafickou školu ve Zlíně. Talent ke kreslení jste ale musela projevit dávno předtím. Kdy a kdo si vašeho nadání všimnul první?

Ty kořeny jsou opravdu hlubší. Všimla si toho maminka. A myslím si, že to bylo patrné od chvíle, kdy jsem poprvé držela v ruce tužku. Měla jsem odmalička svůj svět fantazie, do kterého jsem utíkala a pak se ho snažila dát na papír. A ještě před zlínskou univerzitou jsem vystudovala Střední uměleckou školu v Ostravě.

Proč se mladičká absolventka rodem z Ostravy rozhodla hledat uplatnění v Praze?

Po absolutoriu ve Zlíně jsem přemýšlela, kam se nasměrovat, a rozhodla se pro Prahu. I když jsem dříve Prahu odmítala, nechtěla jsem do tak velkého města, později jsem si řekla: Zkusím to, je tam z celé republiky největší konkurence. Chvíli trvalo, než jsem práci našla, nastavila jsem si laťku hodně vysoko, ale nakonec se to podařilo a prostředí velké reklamní agentury mi dalo neocenitelné zkušenosti.

Jenže se ukázalo, že velká reklamní agentura není to pravé ořechové...?

Ano, nebylo. To pravé ořechové nastalo až ve chvíli, kdy jsem začala pracovat sama na sebe, protože mi nevyhovoval systém, kdy jsem dělala nějakou práci, aniž bych měla přímou vazbu od klienta. Vždycky to bylo přes pro-

středníka, takže jsem vlastně nevěděla, jestli zadavatelé jsou nebo nejsou spokojeni, nedělala jsem to „na míru“. Až teď, kdy dělám sama na sebe, komunikuju s klientem přímo a vazba je užší, mám pocit, že i výsledek je lepší. Mým cílem je dělat komerční práci tak, aby výsledkem byla kvalitní, řemeslně dobře odvedená práce s individuálním přístupem a zároveň aby se s ní klient ztotožnil.

Potom jste se vdala a s manželem odešla do Jablonce nad Nisou. Co bylo důvodem, že právě tam?

Když jsem se stěhovala do Prahy, počítala jsem s tím, že tam zůstanu dva roky, budu chodit na veškeré kulturní akce, že ji úplně vyždímám, a potom se vrátím na Moravu. Jenže když se čas návratu blížil, potkala jsem manžela, který je sice rodilý Pražák, ale měl nasměrováno do Jablonce. Znali jsme se poměrně krátkou dobu, oba jsme chtěli z Prahy odejít, ale moje představa, že bychom šli právě do Jablonce, to tedy rozhodně nebyla. Ale říkala jsem si, že půjdu za hlasem svého srdce.

Nepřispěli k téhle volbě alespoň trochu taky koně? Odkud vlastně do vašeho života přicválali?

Měla jsem koníka už během pobytu v Praze, takže tenhle důvod to nebyl. Významnější roli sehrála krajina. Za koníkem jsem dojížděla několikrát týdně do stáje nedaleko Mělníka, kde je to všude, kam se podíváte, samá rovina, a to se mně právě nelíbí. Když jsem poprvé navštívila Jablonce s jeho zvláštním profilem, věděla jsem, že se mi tady bude líbit.

Kdy jste se s koněm setkala poprvé? A co pro vás znamená?

Jezdím od dvanácti let, ale koňskou duši jsem pochopila, řekla bych, až s vlastním koníkem, kterého jsem si pořídila v šestadvaceti. A kdybych měla povědět, co pro mne kůň znamená, řekla bych, že je to můj učitel. Nedívám se na něho jako na prostředek k ježdění. Dnes už vím, že kůň, když na sobě člověka nechce, najde způsob, jak se této „zbytečnosti“ zbavit. To že člověka na svém hřbetě snese, je jen jeho dobrá vůle. A neznám empatictější stvoření. Když za ním přijdu se špatnou náladou, vrátí mi to...

Přirovnala jste váš vzájemný vztah ke vztahu učitele a žáka. Co vás tedy naučil, k čemu vás vychovává?

Asi nejvíc k duchovnímu klidu.

Přeskočil bělouš nebo ryzka jako motiv na nějaký grafický list?

Před časem jsem použila motiv koně a Dona Quijota na ex libris knížky Miguela de Cervantes, ale že bych dělala přímo koně, to zatím ne.

Jak daleko bývá od myšlenky, od nápadu, k hotovému obrázku?

Volnou grafiku už poměrně dlouho nedělám a ta komerční je někde úplně jinde, třeba už proto, že tam je tlak na termíny. Když je nápad, tak to jde samozřejmě rychleji. Není nic horšího, než když vás tlačí termín odevzdání a nápad stále nepřichází. Časem se člověk naučí dát si malou rezervu na možný výpadek, a když se práce dodělá dřív, bere to jako příjemný bonus. Pro mne je tou rezervou často noc, jsem typická sova a v noci mám nejlepší nápady.

Věnujete se také grafice určené výhradně pro výstavy, případně ilustracím?

Volnou grafiku jsem dělala na střední škole, teď se soustřeďuji spíš na komerční věci. Do volné tvorby člověk dává víc sebe – a já jsem se nechtěla tak odhalovat.

Vystavovala jste někde?

Samostatně ne, výstavy jsem měla pouze za studií. Souvisí to asi s mým zaměřením na komerční grafiku, která se vlastně vystavuje sama :).

Spolupracovat se sdružením LORM jste začala v roce 2002. Proč?

Cesta k LORMu nebyla úplně přímá. Moje maminka studovala s dnešní ředitelkou Petrou Zimermanovou a později jsem se s ní poznala i já. Vzpomínám na to dodnes: maminka složila magisterskou zkoušku a šly jsme si sednout na nábřeží v Praze. A tam mi Peťa řekla, že pracuje s hluchoslepými. Pro mne to bylo nepředstavitelné: co vlastně ti lidé mohou dělat bez sluchu a zraku? Vždyť jim

vlastně nic nezbyvá! Peťa věděla, že studuju grafický design, a oslovila mě.

Byla to tedy volba hodně spontánní...

Potkala jsem je asi ve správnou dobu. Když jsem dokončovala školu ve Zlíně, měla jsem namířeno na arteterapii do Českých Budějovic. Zvažovala jsem, jestli to není příliš náročné, vybírají tam málo lidí. Navíc moje představa vycházela z přesvědčení, že jestli do toho půjdu, tak s dětmi. Měla jsem nutkání pomáhat lidem s nějakým handicapem – a když za mnou přišla Petra, řekla jsem si: Není ideální pomáhat tím, co umím nejlépe? Není přece nutné učit se např. znakovou řeč, i grafikou je možné těmto lidem pomoci.

Vychází tedy vaše přání pomáhat z přátelství? Z přátelství s Petrou a dalšími, které jste v LORMu poznala.

Sto procentně. Atmosféra je tam naprosto úžasná. Nechtěla jsem jen sedět doma a dělat návrhy, jela jsem se podívat na jejich psychorehabilitační pobyt, sice jen na chvíli, ale byla jsem tam a poznala jsem nové lidi. Chtěla jsem se s klienty seznámit – a myslím si, že jsou úžasní. Petra mě uvedla s tím, že dělám grafiku, hned za mnou přišli, byla tam skvělá atmosféra. Nejen organizačně, hlavně mezi klienty!

Máte mezi nimi i přátele?

Není jich mnoho, ale řekla bych, že mám. Neměla jsem zatím mnoho příležitostí poznat víc lidí. Toto bych do budoucna ráda změnila.

Co očekáváte od přátelství? Cestovatel Jiří Hanzelka mi před lety řekl, že přátelství je dar. Podle čeho si vybíráte, koho takto obdarovat?

Já snad ani nic neočekávám. Mně stačí, že je mi s těmi lidmi dobře. Cítím energii, která z nich vychází. Oni jsou ti, kteří rozdávají. A já se snažím nejenom brát, i dávat.

Kancelář sdružení prozradila, že pro ně děláte návrhy na grafickou podobu nálepek, triček pro sbírkové dobrovolníky a další věci za cenu spíše symbolickou než komerč-

ní. Jste tak bohatá, že si můžete dovolit tuhle formu dobročinnosti?

To jde ruku v ruce s tím, co už jsem řekla. Peníze jsou vlastně relativní pojem. To, co dělám pro LORM, nedělám zadarmo, ale přiznám se, že bych pro ně dělala nejradši úplně zadarmo.

Kde se v člověku bere vědomí sounáležitosti s vlastně neznámými lidmi, schopnost vcítění, empatie?

Cítím to jako dar. Není to útok na rozum a nevím, jestli se to dá pěstovat, já tohle mám od malička. Vlastně nevím, kde by se to mohlo brát. Já jsem to dostala.

Od koho tahle duševní „výbava“ pochází? Bylo to rodinné prostředí? Babička...?

Určitě rodiče.

Vaše práce pro LORM, třeba obal k výukovému CD-ROMu „Taktilní znakový jazyk“ nebo „Hůl pro život“, jsou i pro nezasvěcené do problematiky hluchoslepých srozumitelné. Přístupujete k téhle tvorbě se záměrem dosáhnout právě oné sdělnosti?

Tohle je komplikovanější otázka, a tedy i odpověď. Určitě chci pochopit tu problematiku. Neměním formu, ale u každého klienta, kterého mám, chci pochopit, čím se zabývá, takže ta srozumitelnost tam určitě musí být. Ale zároveň se snažím, aby to mělo estetickou formu. Asi nenadřazuju jenom srozumitelnost nad estetickým výsledkem.

Je obtížné osvojit si na první pohled rozpoznatelný „rukopis“? Aby lidé říkali: Tohle je mi povědomé! Tohle je určitě od Egerové!

Tím, že jsem autorka, asi nevnímám tolik svůj vlastní rukopis. Lidé mi už ale říkali: Hele, nedělala jsi tohle a tohle? To mi připomínalo tvůj rukopis... Já jsem se na to podívala, sice jsem tu práci nedělala, ale asi bych to pojala stejně, takže ten rukopis je tam patrný.

Jak je těžké najít jej, aby byl na první pohled rozpoznatelný?

Myslím si, že to není pouhé hledání rukopisu. Já jsem přesvědčená, že každý autor chce dát do své práce nějakou

myšlenku, ukázat osobité vnímání věcí kolem sebe – hledání harmonie. Když se to vydaří, je tento záměr patrný ve všech jeho dílech.

Přátelé na vás prozradili, že jste člověk skromný, přemýšlivý, pracovitý a veselý, citlivý, kamarádský, akční, spolehlivý, že umíte udržet pohodovou náladu. Máte vůbec nějaký kaz charakteru, nějakou slabost nebo dokonce neřest?

Určitě! Kouřím, umím se i navztekát a manžel už pochopil, že se o Pribináček opravdu nepodělím... A k tomu, co o mně přátelé řekli – zní to moc hezky. A jsem ráda, že takto na lidi působím.

Za rozhovor děkuje

Jan Nouza

SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ PORADNA

Sociální reforma a lékařská posudková služba

Nový systém posuzování zdravotního stavu a stupně závislosti a posuzování zdravotního stavu pro účely poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, který platí od 1. ledna letošního roku, zachoval kontinuitu nároků a sociálních jistot klientů a udržel stabilitu i potřebný výkon a kvalitu činnosti lékařské posudkové služby (LPS). V souvislosti s první etapou sociální reformy k 1. 1. 2012 byly dřívější posudkové agendy mimořádné výhody pro těžce zdravotně postižené občany a sociální příspěvky nahrazeny novými, stejně početnými (dávka mobility, příspěvky na zvláštní pomůcky, průkazy osob se zdravotním postižením). Od 1. 1. 2012 se již nově neposuzují kategorie jako stupeň zdravotního postižení pro účely zákona o státní sociální podpoře, osoba zdravotně znevýhodněná pro účely zákona o zaměstnanosti a schopnost zvýšit si příjem vlastní prací pro účely zákona o pomoci v hmotné nouzi. Jedním ze zásadních témat sociální reformy byla i změna způso-

bu posuzování stupně závislosti a koncipování vhodného způsobu posuzování zdravotního stavu pro účely nového systému dávek poskytovaných osobám se zdravotním postižením.

Nový způsob posuzování stupně závislosti

Novelou zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozd. předpisů, byl s účinností od 1. 1. 2012 zaveden nový ucelenější a přehlednější systém posuzování stupně závislosti pro účely příspěvku na péči podle schopnosti zvládat základní životní potřeby s možností využití posudku i pro účely poskytování dávky mobility a průkazu osoby se zdravotním postižením. Do deseti základních životních potřeb byly agregovány dosavadní úkony péče o vlastní osobu a úkony soběstačnosti (36 úkonů, 129 činností) tak, aby byly posuzovány skutečnosti, které jsou rozhodující pro nezávislý život jedince a které poskytují ucelený přehled o jeho nepříznivé zdravotně-sociální situaci. Deset základních životních potřeb odpovídá zároveň deseti oblastem testu ADL (Activity of Daily Living, test Bartelové). Základním vstupním předpokladem pro uznání stupně závislosti je prokázání dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Při posuzování stupně závislosti se hodnotí funkční dopad dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu na schopnost zvládat deset základních životních potřeb. Za základní životní potřeby se považují: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity, péče o domácnost (jen v případě osob starších 18 let věku).

Nový způsob posuzování zdravotního stavu

Do konce loňského roku bylo rozhodující podmínkou pro nárok na mimořádné výhody pro těžce zdravotně postižené občany prokázání podstatného omezení pohybové nebo orientační schopnosti. Proto bylo v rámci sociální reformy a zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, přistoupeno k víceúčelovému využití posudku o stupni závislosti na základě hodnocení základních životních potřeb. Dvě z hodnocených základních

životních potřeb, tj. schopnost mobility a schopnost orientace, odpovídají podstatnému omezení pohybové nebo orientační schopnosti. Uvedeným mechanismem tak bylo možno zajistit kontinuitu s dřívějším pojetím mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené občany.

Průkaz osoby se zdravotním postižením

Tzv. víceúčelové využití posudku o stupni závislosti umožňuje osobám, které byly uznány závislými ve stupni I až IV, přiznat průkaz osoby se zdravotním postižením. Jednotlivé stupně závislosti odůvodňují přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením TP, ZTP a ZTP/P, a to podle § 34 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Nárok na příslušný průkaz mají v souladu s citovaným ustanovením i osoby, které nejsou schopny zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace. Pokud takový posudek nebyl vydán nebo došlo ke změně zdravotního stavu nebo nebyl uznán žádný stupeň závislosti, je vyžadováno pro účely řízení o přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením nové posouzení zdravotního stavu a schopnosti zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility a orientace a posouzení stupně závislosti podle § 35 citovaného zákona. Osobě, která byla uznána závislou v některém stupni a byl jí přiznán příspěvek na péči nebo u ní byla prokázána neschopnost základní životní potřeby mobility nebo orientace a byl jí přiznán příspěvek na mobilitu, je v souladu s citovanou právní úpravou vydána krajskou pobočkou Úřadu práce ČR karta sociálních systémů, která slouží v zákonem stanovených případech jako průkaz osoby se zdravotním postižením.

Dávka mobility

V souvislosti s přínosem sociální reformy pro osoby se zdravotním postižením se pozapomíná na víceúčelové využití posudku o stupni závislosti pro účely přiznání příspěvku na mobilitu. Pokud při posuzování stupně závislosti byla uznána neschopnost základní životní potřeby mobility nebo orientace, může příslušný správní orgán při splnění dalších zákonem stanovených podmínek na základě tako-

vého posudku rozhodnout o přiznání dávky mobility. Pokud takový posudek nebyl vydán nebo došlo ke změně zdravotního stavu, je vyžadováno pro účely řízení o příspěvku na mobilitu nové posouzení zdravotního stavu.

Příspěvek na zvláštní pomůcky

Do přílohy k zákonu č. 329/2011 Sb. byla transformována dřívější posudková kritéria nároku na sociální příspěvky dle vyhlášky č. 182/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a její přílohy 5, včetně jejich modernizace a rozšíření i pro potřeby poskytování příspěvku na zvláštní pomůcky. V předmětné oblasti se nový způsob posuzování zdravotního stavu pro účely poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcky jeví jako vyvážený. Pozvolna se začíná projevovat příznivý dopad modernizace a rozšíření některých zdravotních kritérií pro nárok na zvláštní pomůcky.

Výsledky posuzování stupně závislosti

Výsledky posuzování stupně závislosti (SZ) lékaři na OSSZ/PSSZ při srovnání vývoje v 1. pololetí 2011 a 1. pololetí 2012 ukazují, že ve věci SZ bylo letos podáno o cca 17 tisíc posudků více a v uznávání jednotlivých stupňů bylo zaznamenáno mírné kolísání na úrovni cca 1–2 procenta. V letošním roce nebyl zatím žádný stupeň závislosti uznán u 16 procent případů; SZ I byl uznán u 27 procent, SZ II u 25 procent, SZ III u 18 procent a SZ IV u 14 procent případů. Data rovněž dokládají příklon nového způsobu posuzování stupně závislosti ve prospěch osob se stupněm závislosti III a IV, těžká a úplná závislost, tj. ve prospěch osob s nejtěžšími typy zdravotních postižení. Nejčastější zdravotní příčiny stupně závislosti osob starších 18 let, v souladu s četností výskytu zdravotních postižení v populaci v ČR, zejména pak populaci starší 60 let věku byly a jsou: postižení oběhové soustavy (především ateroskleróza a chronická ischemická choroba srdeční) cca 28 procent, postižení svalové a kosterní soustavy (polyartrózy) cca 15 procent, duševní poruchy cca 14 procent, postižení neurologická cca 11 procent a onkologická cca 6 procent. Nejčastějšími zdravotními příčinami stupně závislosti osob mladších 18 let byly a jsou: poruchy duševní a poruchy chování (zejména autismus

a mentální retardace) cca 38 procent, poruchy nervové soustavy (zejména dětská mozková obrna) cca 17 procent, vrozené vývojové vady (zejména Downova nemoc a vrozené deformity) cca 9 procent, poruchy zažívací a metabolické (zejména celiakie, diabetes mellitus) cca 5 procent, poruchy dýchacího systému cca 5 procent a onkologická postižení cca 4 procenta.

Přínosy změny způsobu posuzování

Nový systém posuzování stupně závislosti účinný od 1. 1. 2012 představuje komplexní pohled na hodnocení jednotlivých skutečností rozhodných pro schopnost samostatného života a sociální začlenění. Nové posuzování staví na hodnocení funkčních schopností a salutogenetickém přístupu ke zdraví, tedy ke sledování kvality života osob se zdravotním postižením. Důvodem nového řešení bylo nastolit celostní přístup v hodnocení zdravotně-sociálních potřeb klientů systému – osob závislých na potřebě pomoci nebo dohledu nebo mimořádné péči jiné osoby. Přitom se vycházelo nejen z interních poznatků MPSV, ale i doporučení odborné lékařské veřejnosti a sociálních pracovníků, kteří uvedené principy dlouhodobě uplatňují v oblasti zdravotně-sociální péče a v sociální práci. Uvedený cíl se podařilo naplnit. Novým řešením bylo docíleno stavu, že žádná z dříve hodnocených skutečností nebyla opomenuta. Novela zákona o sociálních službách účinná od 1. 1. 2012 se nedotkla čtyřstupňového systému závislosti ani čtyřstupňové výše příspěvku na péči a nevyžádala si plošné „přeposuzování“ osob s dříve uznaným stupněm závislosti či mimořádnými výhodami. S účinností od 1. 1. 2012 byla lékařská posudková služba odborně připravena na nový způsob posuzování prostřednictvím proškolení v novém způsobu posuzování i prostřednictvím nové metodiky posuzování a náběh nového systému zvládla. Zároveň jak ČSSZ, tak i MPSV po nabytí účinnosti nového způsobu posuzování přikročily k monitorování zatížení LPS a nového způsobu posuzování s cílem zajistit plynulý přechod agend, součinnost s Úřadem práce ČR i kvalitu a spolehlivost posudků jako podkladu pro rozhodnutí. Zároveň byly sledovány výsledky lékařské posudkové činnosti se zaměřením na případnou

změnovost v uznávání jednotlivých stupňů závislosti, na výsledky posuzování zdravotního stavu pro účely dávky mobility a průkazů osob se zdravotním postižením a ve vztahu k okruhům různých zdravotních postižení.

Zdroj: Odbor posudkové služby MPSV, kráceno MUDr. Bc. Rostislav Čevela, PhD., MUDr. Alena Zvoníková

Pro držitele sKaret služba cash back zdarma

Držitelé sKaret mohou nově od září využívat cash back zdarma. Terminálů, které tuto službu poskytují, je v ČR šest tisíc. Česká spořitelna tak nabízí další bezplatný způsob výběru dávky v hotovosti. Peníze z sKarty je možné čerpat několika způsoby: lze platit kartou přímo v obchodech, nechat si převést peníze na jiný účet v ČR, vybrat si hotovost z bankomatu nebo si vybrat hotovost při platbě kartou v obchodech (cash back).

Úřad práce ČR očekává, že do konce září předá 50 000 sKaret klientům s tím, že připraví dalších 150–200 000 žádostí o vydání sKaret. Bude se to týkat klientů všech agend – s výjimkou těch, na které byla uvalena exekuce. Pro klienty, kteří jsou pouze uchazeči o zaměstnání a nepobírají žádnou další dávku, je naplánován výdej sKaret od 1. ledna 2013. Pokud však někteří z nich projeví o sKartu zájem (což se už stalo), bude jim sKarta vydána.

Zdroj: ÚP ČR, MPSV

ZDRAVÍ

Genová terapie slepoty slaví úspěch

Rok po zákroku, který napravil poškozený gen třem obětem dědičné slepoty, zaskočilo lékaře nečekané zlepšení zraku u jedné pacientky. „Nedávno jsem začala vidět číslice digitálních hodin na palubní desce auta mých rodičů,“

oznámila s nadšením mladá žena na zdravotní kontrole rok poté, co jí lékaři z University of Pennsylvania vrátili ztracený zrak.

Pacientka patřila k trojici obětí dědičné slepoty, které se v roce 2008 podrobily na pensylvánské univerzitě genové terapii. Všichni nemocní zdědili poškozený gen RPE65 a trpěli oční chorobou označovanou jako Leberova vrozená amauroza. Jedná se o vzácnou, autozomálně recesivně dědičnou nemoc, při níž jsou defektní fotoreceptory v sítnici a je od narození přítomna závažná porucha zraku, vyskytuje se nystagmus (oční vada, která způsobuje nekontrolované, rychlé a trhavé pohyby očí, většinou ze strany na stranu, ale někdy nahoru a dolů nebo krouživým pohybem).

Buňky oční sítnice neumějí v důsledku dědičného defektu správně zpracovat vitamín A a odumírají. Dva muži a jedna žena ve věku od 21 do 24 let byli v době léčby zcela slepí. Lékaři jim do jednoho místa oční sítnice vstříkli virus připravený genovými inženýry. Ten vnesl do přežívajících buněk neporušený gen RPE65 a postaral se o obnovu malé části sítnice. Výsledek byl dramatický. Pacientům se rychle vracel zrak. Mohli dokonce číst knihy ze zvláštní edice s velkými písmeny. Po zákroku vidí jejich oko ve dne tisíckrát lépe než před léčbou. Vidění za šera se pacientům zlepšilo více než 60 000krát.

Lékaři se přesto obávali komplikací a pacienti docházeli na pravidelné kontroly. Imunitní systém lidí s Leberovou vrozenou amaurozou nezná bílkovinu vyráběnou podle genu RPE65. Hrozilo, že imunitní obrana zaútočí na enzym produkovaný podle instrukcí léčebného genu jako na cizorodou látku. Naštěstí k tomu nedošlo. Gen v oku je i po roce stále plně funkční. Účinek léčby je tedy dlouhodobý. Bilanci léčby zveřejnil tým vedený Arturem Cideciyanem v prestižním lékařském časopise *New England Journal of Medicine*.

K největším překvapením úspěšné léčby patřilo „dodatečné“ zlepšení zraku u mladé ženy. Jak mohlo její oko zaznamenat další „skok k lepšímu“ až rok po zákroku? Lékaři vyšetřili ženě léčené oko a zjistili, že zlepšení má na svědomí její mozek.

Když se chce člověk se zdravým zrakem na něco podívat, mozek vydá pokyn oku a to se natočí tak, aby světlo dopadalo na sítnici do místa s nejvyšší koncentrací světločivných buněk, do tzv. žluté skvrny. Pacientka s Leberovou vrozenou amaurozou má sítnici v místě žluté skvrny těžce poškozenou. Část sítnice léčené genovou terapií však zvýšila citlivost ke světlu tak, že se poškozené žluté skvrně vyrovná. Mozek pacientky záhy zaznamenal, že léčené oko má vlastně dvě žluté skvrny a naučil se je využívat. Nově vytvořená žlutá skvrna sice nezajistí dostatečně ostrý obraz, ale je poměrně citlivá i na slabé světlo. Pacientka ji využívá k vidění za šera, například při noční jízdě autem. Díky přestavbě nervových obvodů ve zrakovém centru mozku vidí slabě svítící číslice digitálních hodin. Přestavba nervových obvodů trvá dlouho, a proto se zlepšení projevilo až rok po léčebném zákroku. Lékaři byli přesvědčeni, že mozek dospělého člověka už takovou změnu nezvládne.

Výsledky Cideciyanova týmu dokazují, že tak úplně neplatí teorie, za kterou dostali v roce 1981 Nobelovu cenu americký lékař Torsten Wiesel a jeho kanadský kolega David Hubel. Oba harvardští vědci provedli v 70. letech minulého století dnes již klasické experimenty, při kterých zakrývali koťatům v útlém věku jedno oko. Kotě už pak na oko nikdy nevidělo, protože se mu správně nevyvíjela mozková kůra v oblasti zrakového centra. Stejně dopadly i pokusy na opicích. Wiesel a Hubel tak prokázali, že v raném období života procházejí savci včetně člověka kritickou periodou, kdy se v mozkové kůře rozvíjí schopnost zpracovávat zrakové vjemy. Z těchto experimentů vyplynulo přesvědčení, že pokud živočich propásne období kritické pro rozvoj zrakových center mozkové kůry, nemá na obnovu zraku nejmenší naději. Nejnovější zkušenosti z léčby Leberovy vrozené amaurozy však dokazují, že ani po dvacítce není na změny ve zrakovém centru mozku pozdě.

Jaroslav Petr, zveřejněno 19. 8. 2009

Zdroj: <http://www.osel.cz/index.php?clanek=4570>

OSEL (Objective Source E-Learning) je internetový časopis pro popularizaci vědy

Služební plemena psů pro handicapované (7. část)

Velký pudl je miláčkem nejen handicapovaných

Jen málokoho by v dnešní době napadlo, že tento elegantní a vznešený pes byl dříve používán zejména k lovu vodního ptactva. Pozůstatky jeho předchůdců jsou dochovány již z doby kamenné, je tedy jedním z nejstarších plemen vůbec. S velkou pravděpodobností je prapředkem plemen s převislými ušními boltci a širší mozkovnou. Mezi následující přímé předky pudla patří starověcí barbeti z Mezopotámie, kteří se díky zdejším kočovným národům rozšířili do oblasti Středomoří a později dále do Evropy. Kolem roku 1555 je popisován lovecký pes s dlouhou srstí vyholovaný od ramen až po ocas (kvůli lepší pohyblivosti), používaný k lovu kachen. Jméno tohoto oblíbeného plemene je odvozeno od starého německého pojmenování pudeln (máchat se ve vodě) či Pfudel (kaluž). Francouzský název Caniche zase pochází od slova canard (kachna). Přestože byl pudl původně využíván rovněž jako lovec divokých kachen, od druhé poloviny 18. století se uplatňuje výhradně jako společenský pes. Mívá přirozenou tendenci vyhledávat společnost člověka a díky svému temperamentu a nezdolné hravosti je výborným členem rodiny i výstavním exhibicionistou.

Pudl velký, často uváděný jako královský, je vynikající hlídač a díky své vysoké postavě budí respekt. Výhodou je, že na rozdíl od svých menších a nervóznějších forem štěká daleko méně. Královský pudl je totiž nejen nejstarším a největším, ale i nejklidnějším z několika příslušníků tohoto populárního plemene. Jeho velikost se pohybuje od 45 cm do 60 cm s tolerancí +2 cm. Hmotnost není pevně stanovena, ale neměla by přesáhnout 30 kg. Protáhlá a vznešená hlava je zvýrazněna mandlovýma očima a dobře vyvinutým čenichem. Uši jsou dosti dlouhé, na koncích zakulacené, přiléhavě visící podél tváří a nasazené

v prodloužené linii vycházející nad čenichem. Krk je středně dlouhý, mírně klenutý, bez laloku. Postava je téměř čtvercového formátu s krátkým hřbetem a hlubokým hrudníkem, mívá široká a svalnatá bedra. Nohy bývají též svalnaté a rovné. Ocas je vysoko nasazený a při pohybu nesený v tupém úhlu s linií hřbetu. Tělo je pokryto dlouhou kadeřavou, někdy šňůrovitou srstí. Srst pudla nelíná, je hustá, pevná, pružná a neustále dorůstá, proto vyžaduje pravidelnou péči kartáčováním a vyčesáváním, aby se nestala plstnatou. Srst roste poměrně rychle, a proto se stříhání doporučuje zhruba jednou za 6–8 týdnů. Stříhá se do mnoha obměn základních stříhů, z nichž nejznámější jsou stříh klasický (lvi), moderní a anglický. Zbarvení srsti je vždy jednobarevné, může být černé, hnědé, stříbrné, bílé, apricot (meruňkové) nebo červené. Existují i formy vícebarevné, například černobílý harlekýn nebo pudl černý s pálením, tyto barevné odchylky však ve světě nejsou dosud uznány.

Již v období před vypuknutím první světové války byl ceněn jako vodící pes pro nevidomé. Dodnes se pudl používá s velkým úspěchem i v canisterapii a jako signální pes pro neslyšící nebo hluchoslepé, ale i na práci při policejních nebo záchrannářských akcích. Osvědčil se například jako lavinový pes, dále při hledání ztracených osob či vyhledávání drog. Díky svým vrozeným schopnostem přinášet různé předměty je také vynikajícím asistenčním psem pro vozíčkáře. Své uplatnění však nachází i ve světě sportovní kynologie, a to i v disciplínách, kde bychom jej nečekali. Pro svou přirozenou chytrost a veselou povahu se stal oblíbeným psem komediantů a potulných bavičů. Miluje pohyb, a proto rád chodí na procházky, hraje si s dětmi a vášnivě rád plave. Je věrný svému pánovi, poslušný a ochotný učit se novým věcem, proto je jeho výchova snadná a výcvik postupuje rychle. Pudl velký je inteligentní a šarmantní tvoreček, který okouzluje svým půvabem. Je přátelský, s radostí vykonává pracovní aktivity a má rád společnost lidí. Je značně přizpůsobivý, proto je vhodný jak pro rodinu s dětmi, tak pro staršího člověka.

Zdeněk Sedláček

Širší nabídka koncovek k orientačním holím

Přibližně od poloviny letošního roku je v nabídce přepracovaná kolekce dolních koncovek k orientačním holím. Změny, které přináší, jsou jednak reakcí na dříve se opakující problémy s keramickými koncovkami, a také reakcí na poptávku (především ze zahraničí) po koncovkách s větším průměrem. Výsledkem je širší nabídka koncovek s větší životností a spolehlivostí.

Dolní koncovky můžeme rozdělit podle konstrukčního provedení (pevné a rotační), podle použitého materiálu (nylon a keramika) nebo podle velikosti, resp. průměru spodní polokoule.

Nově je tedy k dispozici 7 typů koncovek – 3 pevné a 4 rotační. Nejběžnějším typem je standardní pevná koncovka o průměru 25 mm, která je běžnou součástí orientační hole. Podle přání může být nahrazena prstovou (tužkovou) koncovkou o průměru 14 mm.

Zbývajících 5 typů koncovek je možné označit jako speciální, neboť jejich výroba je dražší a pro jejich pořízení je nutné nechat si u lékaře předepsat poukaz s uvedením příslušného kódu z číselníku VZP. V tomto číselníku jsou speciálním koncovkám vyhrazeny dva kódy.

Kód 95570 zahrnuje rotační koncovky s nylonovým obalem. Původní dva typy koncovek – malou s průměrem 28 mm a velkou s průměrem 40 mm – jsme nově nahradili třemi typy – malou s průměrem 27 mm, střední s průměrem 38 mm a velkou s průměrem 50 mm. Je použito menší, ale kvalitnější ložisko a výsledkem je nižší hmotnost a delší životnost. Velká (50mm) koncovka je navíc zhotovena ze dvou do sebe sešroubovaných dílů. Toto konstrukční řešení umožňuje její maximální odlehčení.

Kód 95574 zahrnuje stejně jako v minulosti dva typy keramických koncovek – pevnou a rotační. Jde však o zcela přepracovanou konstrukci, která rovněž znamená větší spolehlivost a životnost.

Vzhledem k tomu, že kód 95570 v sobě zahrnuje tři a kód 95574 dva typy koncovek, je třeba v případě jejich

předepsání uvést, který z nabízených typů má být vydán. Pokud nebude uvedeno nic, automaticky se v případě kódu 95570 vydává malá rotační koncovka (27mm) a v případě kódu 95574 pevná keramická koncovka.

Závěrem bych chtěl poděkovat Jaroslavu Purchartovi z Prahy, Josefu Konečnému z Brna a Kvidu Sandroni z Lutína, kteří byli ochotni koncovky testovat a přispět radami a zkušenostmi.

Miloš Svárovský, ZORA, 10/2012

Novinky v oblasti kompenzačních pomůcek

Čtecí zařízení ReadEasy+

Na letošním veletrhu OPTA 2012 představila společnost SAGITTA, přední dodavatel lup a pomůcek pro slabozraké, čtecí zařízení ReadEasy+, které slouží ke snadnému čtení dokumentů i knih, a to i větších vazeb. Díky použití nejmodernějších technologií dokáže přečíst text i z kulatých předmětů. Speciální zařízení může být propojeno s monitorem, novějším televizorem nebo synchronizováno s počítačem. Díky této funkci lze vyfocené texty převádět do digitálních formátů jako například mp3, doc. apod., ale pracuje i samostatně.

Proto je čtecí zařízení ReadEasy+ vhodné i pro ty uživatele, kteří se necítí na ovládání počítače. Obsluha pomůcky je velmi jednoduchá a nevyžaduje žádné znalosti z obsluhy výpočetní techniky.

Technická specifikace:

Rozměry: 22 x 12 x 26 cm

Váha: 2,45 kg

Čas na čtení textu: cca 6 s

Kamera: 5 megapixelů

Možné zvětšení: až 32 x

Hloubka ostrosti: 10 cm

Napájení: 110 až 240 voltů, AC adaptér 12V DC, celková délka kabelu 3 metry

Možnost převedení fotky do formátu:

Adobe PDF, Image (BMP, JPEG, PNG, TIFF), Microsoft

Word (DOC a DOCX), MP3, Open Document Format (ODF), Plain text (TXT), Rich Text Format (RTF)
Cena: cca 65 000 Kč s DPH

Více informací o čtecím zařízení ReadEasy+ a dalších kompenzačních pomůckách společnosti SAGITTA najdete na www.elupy.cz. Toto čtecí zařízení si byla v brněnském Tyfloservisů vyzkoušet paní Božena Bízová a velmi se jí líbila především jednoduchost ovládání přístroje, jeho váha, možnost zpomalit čtení a zvolit si vyhovující hlasitost. Jakmile bude mít čtečku doma, ráda se vámi podělí o své zkušenosti.

Minialarm – hlásič příchozího

Minialarm TK-2 je praktický doplněk do domácnosti a všude tam, kde potřebujete upozornit na pohyb osob. Minialarm TK-2 je PIR detektor, který může pracovat jako dveřní zvonek, gong nebo minialarm, reagující na pohyb osob v zorném poli čidla. Obsahuje PIR snímač, sirénku a polohovací držák. Napájí se baterií 9V, má přípojku pro síťový adaptér a vstup pro zvonkové tlačítko (funguje též jako zvonek).

Vyhledávač 4 předmětů

Vyhledávač je nový bezdrátový radiofrekvenční lokátor, který vám pomůže rychle najít všechny ztracené předměty, najdete je ihned a jednoduše. Stačí stisknout jedno z barevných tlačítek na ovladači lokátoru „bezdrátovém vysílači“ a příslušný vyhledávací čip „bezdrátový přijímač“ odpoví hlasitým a jasným alarmem odkudkoli ve vaší domácnosti. Vyhledávač má na ovladači čtyři tlačítka ve čtyřech různých barvách. Čtyři vyhledávací čipy jsou také ve čtyřech různých barvách shodných s barvami na tlačítkách na ovladači, navíc má každý čip vlastní zvukový signál. Vždy tak budete vědět, co hledáte. Čipy se jednoduše přilepí na libovolné objekty pomocí přiložené samolepicí podložky, vloží do peněženky nebo kabelky nebo připevní ke klíčům pomocí přiloženého kroužku na klíče. Čtyři barevně odlišené vyhledávací čipy mohou být připojeny k celé řadě objektů, jako jsou klíče, peněženky, mobilní telefony, kabelky, televizní ovladače,

PDA, domácí zvířata nebo cokoli jiného, co vás napadne, dokonce i děti! Lokátor funguje i přes stěny a podlahy. Aktivuje na přijímači alarm o intenzitě 85 decibelů, snadno naleznete hledané objekty v dosahu do 30 metrů.

*Helena Jelínková
terénní sociální pracovnice pro Jihomoravský kraj
Zdroj: Tyflopomůcky Olomouc*

OSOBNOSTI ZE SVĚTA HLUCHOSLEPÝCH

William Green, bývalý prezident organizace Deafblind International

William Green si díky svému dlouhodobému působení na mezinárodním poli hluchoslepoty zaslouží ocenění a uznání nejen mezi odborníky. Problematice hluchoslepoty a práci s hluchoslepými se začal věnovat téměř před 40 lety. Bylo to v polovině 70. let v době, kdy děti s vroze-ným syndromem zarděnek začaly vstupovat do vzdělávacího systému. Jeho první pracovní zkušenost s osobami se smyslovým postižením byla v domově pro neslyšící v Oslu v roce 1973, kde pracoval jako „otec domu“. O několik let později vedl Národní studii o potřebách hluchoslepých v Norsku. Tato práce ho přivedla do Státního národního týmu, který se zaměřoval na zvyšování povědomí, školení a rozvoj aktivit.

Williamovým koníčkem byly cizí jazyky, a tak se v roce 1981 vydal do Francie. Díky zkušenostem, které získal v oblasti hluchoslepoty v Norsku, byl srdečně přijat ve Speciálním vzdělávacím centru pro hluchoslepe ve městě Poitiers. Zde se podílel na vzdělávání zaměstnanců a práci při poskytování služeb pro dospělé a rodiny. Jeho další cesta vedla v roce 1988 do Itálie. Tentokrát do města Osimo a organizace Lega del Filo D'oro, kde opět spolupracoval se zaměstnanci a plnil funkci konzultanta.

William byl v průběhu své kariéry různými způsoby ve spojení s organizací Deafblind International či s Asociací pro vzdělávání osob s hluchoslepotou (dřívější název Deafblind International), které započalo v 80. letech. V posledních 30 letech se účastnil různých konferencí na mezinárodní i evropské úrovni, ať už jako řečník nebo člen přípravných odborných komisí. Od počátku 80. let byl také členem Mezinárodního výkonného a řídicího výboru. Podílel se tak na strategickém plánování a nominacích výboru. V roce 1999 byl zvolen viceprezidentem organizace Deafblind International a v roce 2003 byl zvolen jejím prezidentem. Prezidentem byl další dvě volební období až do roku 2011. Mimo aktivity spojené s Deafblind International se William účastnil různých konferencí v Evropě a ve světě. Mluvil o široké škále důležitých otázek, vztahujících se k osobám s hluchoslepotou, které zahrnovaly kvalitu života, dobrovolnictví, zaměstnanost, proces rozhodování, etiku, komunikaci, problematiku seniorů atd. Toto jsou však jen některé příklady hlavních aktivit, kterým se William v průběhu 40 let věnoval.

A jak vnímají práci William Greena jeho kolegové? Rodney Clark, bývalý výkonný ředitel britské organizace Sense UK a sekretář Deafblind International, označil profesionální růst Williama za obdivuhodný – z bezstarostného mladého muže se stal efektivní fundraiser, skvělý tvůrce nových projektů a úspěšný organizátor konferencí a seminářů na národní i mezinárodní úrovni. S naprostou bravurností zvládl přípravu a vedení Konference Heleny Kellerové. Vždy byl tam, kde bylo třeba. Kromě naprosto skvělého zvládnutí akce se vždy vyznačoval přátelskou povahou a vstřícností. I to je důvodem, proč ho všichni mají rádi.

Tony Best, předchozí výkonný ředitel Sense UK, označil Williama za osobu, která má perfektní schopnost spojit lidi dohromady. Dokáže odhadnout jejich společné zájmy a podporovat vzájemné kontakty. Je to člověk, který je rád s ostatními lidmi, se kterými se může podělit o své zkušenosti. William byl proto skvělá volba pro zahájení a rozvoj sítě Deafblind International v 90. letech. A právě díky Williamovu talentu a jeho práci se podařilo vytvořit širokou síť hluchoslepých, což byla jedna z hlavních funkcí Deafblind International v průběhu posledních let. Gillian

Morbeyová, současná výkonná ředitelka organizace Sense UK a prezidentka Deafblind International, uvádí, že William by sám o sobě řekl, že dluží mnoho světu hluchoslepých. Že se cítí privilegovaný, protože mohl poznat mnoho lidí a procestovat mnoho zemí. Gillian Morbeyová však říká: „My všichni však víme, že za tím vším je také jeho osobní oběť, a jsme rádi, že máme Williama jako vedoucí sílu v komunitě hluchoslepých.“

*Pro Doteky připravila Lenka Veverková
Zdroj: Dbl Review 49, léto 2012*

ZE SVĚTA

Vzdorování nepřízni osudu na cestě australskou pustinou

Existuje mnoho způsobů, jak můžete veřejnost informovat o Usherově syndromu. Sharyn Mitchellová, 47letá hluchoslepá žena z Austrálie, se rozhodla upozornit na problematiku Usherova syndromu zdoláním jedné z nejdelších cest světa po vlastních nohou. Cesta zvaná Canning Stock Route vede v naprosto nehostinné a opuštěné přírodě bez jakékoliv známky civilizace po několik tisíc kilometrů.

Pojďme si stručně představit Sharyn. Ve svých sedmácti letech se Sharyn dověděla, že má Usherův syndrom. Ve čtyřiceti letech již měla kochleární implantáty na obou uších a její zrak se postupně zhoršil na 5 stupňů zorného pole. Sharyn je zakladatelkou Západoaustralské podpůrné skupiny lidí s Usherovým syndromem, je zastánkyní práv osob s touto diagnózou a pro mnohé je velkou inspirací. Neohrožené dobrodružství by mohlo být její druhé jméno. Poté, co vyzkoušela tandemový seskok padákem, se rozhodla, že ho v budoucnosti zvládne sama. V současné době se však připravuje na ještě větší dobrodružství. Se svým týmem plánuje pochod dlouhý 1 850 km po jedné z nejdrsnějších a nejhůře přístupných cest světa vedoucí zcela mimo civilizaci.

Cesta Canning Stock Route začíná v městě Halls Creek v západní části Austrálie a končí ve městě Wiluna ve středozápadním regionu. Sharyn bude muset na cestě čelit hadům a spalujícímu horku, písečné duny se zde střídají s trávou zvanou spinifex, která má milióny pichlavých jehliček. Spousta lidí se vydává na tuto cestu autem, ale jen zřídkakdy se někdo odváží zdolat ji po vlastních nohou. Sharyn tak bude první hluchoslepu ženou vůbec, která se rozhodla pro tento pochod. Na cestě ji kromě jejího týmu bude doprovázet vodící pes Versace. Tímto se stane absolutně prvním psem, který přejde tuto tisícikilometrovou cestu v pustině. Předpokládaná délka pochodu v nehostinné přírodě je 10 týdnů s 25 až 30 kilometry denně. Podmínky pochodu jsou natolik drsné, že Versace půjde jen krátké úseky cesty. Po dobu, kdy bude Versace odpočívat, bude Sharyn naváděna jinými členkami týmu pomocí tkaničky uvázané na prstě. Ženy setaké budou střídát v tažení speciálně vyrobeného přívěsu, který poveze 45 litrů vody a jejich osobní věci. V současné době trénují 3 hodiny denně, aby zvládly tento namáhavý pochod. Dalšími členkami týmu jsou Pam (věk 47), Sharynina sestra Lauren (43), Anna (47) a také Greer (40) – instruktorka z organizace pro výcvik vodících psů. Jejím cílem je dohlížet na zdraví a bezpečí Versace. Takzvaným podpůrným členem týmu je Sharynin švagr, který pojedje před ženami v autě ve vzdálenosti radiopřijímače. Jeho rolí je upozornit tým na případná nebezpečí a naložit psa do auta, aby si mohl odpočinout. Zároveň s sebou poveze další zásoby vody a jiné věci, které budou ženy potřebovat. Každé 4 dny bude doplňovat zásoby v přívěsu, který s sebou ženy potáhnou.

Proč se vůbec pouštět do takto obtížného úkolu? Proč zdolávat tuhle nejtěžší a nejopuštěnější cestu na světě? Kromě dobrého pocitu ze zdolání další výzvy a dobrodružství chce Sharyn se svým týmem zvýšit povědomí o Usherově syndromu a získat finanční prostředky na podporu lidí žijících s tímto syndromem a ztrátou obou smyslů. Držme jí palce!

*Pro Doteky připravila Lenka Veverková
Zdroj: Dbl Review 49, léto 2012*

SPOLEČENSKÁ KRONIKA

JUBILEA

Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2012 oslaví svá životní jubilea tito členové nebo klienti o.s. LORM:

- 20 – Martin Hrtús, Otrokovice
- 25 – Jana Snížková, Jindřichův Hradec
- 45 – Hana Čonková, Špindlerův Mlýn
- 65 – Hana Küblbecková, Praha
- 65 – Karla Jandlová, Praha
- 84 – Marie Doležalová, Jihlava
- 84 – Vlastimila Jelínková, Přerov
- 87 – Zdeněk Lelek, Liberec
- 88 – Otilie Štaffová, Ostrava
- 89 – Anna Kykalová, Liberec
- 91 – Jaromír Kavan, Liberec
- 92 – Elena Krupská, Praha

ZÁLIBY

LÉČIVÉ A AROMATICKÉ BYLINY

Z kůry chinovníku je výborný lék proti horečce

O této tropické dřevině se dočítáme v celé řadě dobrodružných románů, v nichž se často popisují její vynikající léčivé účinky. Kůra chinovníku je nejstarším známým lékem proti malárii. Dále chinovník působí proti bolestem, snižuje horečku, tlumí dráždivost srdce a podporuje zažívání.

Chinovník lékařský (latinsky *Cinchona officinalis*) je vždyzelený tropický strom, dorůstající výšky až kolem 20 metrů. Má kopinatě vejčité, celokrajné listy, které bývají řapíkaté, vstřícné a křížmostojné. Větve jsou zakončeny

bohatými vidlicovitými latami pětičetných vonných květů. Pohárkovitý kalich je měkce chlupatý, vytrvává i za plodu, barva květů je žlutavá nebo růžová. Po odkvětu se mění v plod, kterým je štíhlá, vřetenovitá tobolka, obsahující velké množství malých semen.

Pochází z jihoamerických pralesů na východních svazích And na území států Bolívie, Peru, Ekvádoru, Kolumbie a části Venezuely. Zdejší indiánské kmeny ho patrně k léčbě malárie vůbec nepoužívaly. Pomohla však náhoda, když ho španělští křesťanští misionáři zkusili poprvé použít u skupiny lidí, postižených malárií. Prvního velkého úspěchu dosáhli kolem roku 1630, kdy bylo chinovníkovou kůrou z malárie vyléčeno několik členů rodiny peruánského místokrále z Limy. Chinovník nese latinské pojmenování Cinchona po jeho manželce na počest jejího uzdravení. Po průlomovém objevu léčivých vlastností kůry z této dřeviny následovalo v Andách hromadné a neuvážené kácení chinovníkových porostů do té míry, že jim hrozilo vyhubení. Poptávka po chinovníkové kůře prudce stoupla a z těchto důvodů bylo nutné přistoupit k umělému pěstování. Největší zásluhu na tomto počínu měli Holanďané, kteří chinovník začali od roku 1854 pěstovat pro export na svých indonéských koloniálních plantážích, především na ostrově Jáva. Od té doby chinovníková kůra začala být široce dostupná a doslova změnila svět. Z Indonésie se pěstování chinovníku postupně rozšířilo do tropických oblastí Střední i Jižní Ameriky a rovníkové části Afriky. V současnosti se chinovníkové plantáže nacházejí ve velkém také v Indii a na Srí Lance, kde se pěstují nejen pro farmaceutický průmysl, ale široké uplatnění nachází i v potravinářství. Chinovníková kůra totiž obsahuje řadu alkaloidů, z nichž nejdůležitější je chinin, který je významnou složkou nápoje, dnes všeobecně známého jako tonik.

Tento dnes oblíbený nahořklý nápoj údajně vznikl již v roce 1825 v Indii jako lék a říkalo se mu také chininová voda. Britským osadníkům v této velké asijské zemi samotný chinin chutnal tak odporně, že se jej rozhodli vylepšit ginem (kořalkou z obilí) a dále zředit vodou a ochutit, a dali tak základ známé limonádě. Původně tento nápoj pili jako prevenci před tropickými chorobami. Ostatně slovo tonic, přeloženo do češtiny, znamená posilující lék. Má

rovněž prokazatelně silné potopudné účinky, proto jej lze použít též ke snížení horečky.

Toniky v dnešní době jsou samozřejmě mnohem jemnější, mnohdy doplněné různými přísadami a také doslazované. I v českých barech a restauracích jsou častými doplňky nejrůznějších alkoholických koktejlů. Mezi nejoblíbenější mixované nápoje patří tonik v kombinaci s karlovarským bylinným likérem Becherovka nebo s fernetem, tequillou a kubánským rumem.

Závěrem je nutné upozornit, že samotný chinin je pro lidský organismus prudce jedovatý! Při otravě chininem může dojít dokonce k hluchoslepotě, která je naštěstí ve většině případů pouze přechodná a po čase odezní. Pro těhotné a kojící ženy, kojence a děti předškolního věku je užívání chininu zcela zakázáno a nedoporučuje se ani pití toniků. Ani starším dětem by se tonik podávat neměl, neboť často obsahuje kofein. V neposlední řadě se u dětí a rovněž u dospělých může projevit alergie na chinin, mezi jejíž příznaky patří nevolnost, zvracení, průjem a závratě.

Zdeněk Sedláček

Z LITERÁRNÍ ČINNOSTI HLUCHOSLEPÝCH LORMÁKŮ

Jak fenečka Majda dostala nálezné

Majda, fenka z psího útulku, která pěknou řadu let chodila se mnou jako canisterapeutický pes s veselým programem za dětmi a staroušky, oslavila šestnácté narozeniny. Pejsek stárne jako lidé a ztrácí zrak i sluch, a tak se Majda orientuje čumáčkem. Tak jsme na tom stejně, skoro nevidíme, neslyšíme, jen s tím rozdílem, že já neočichávám rohy a spoléhám se na bílou hůl a sluchadla.

Chodím s Majdou do knihovny půjčovat si zvukové knihy. Vedle knihovny je parčík, kde si na lavičce nějaký děda rovnal tašky a kousek před námi odcházel. Majda s čumáčkem u země vlezla pod lavičku, kde pán předtím rovnal tašky. Přišlo mi to k smíchu, že Majda pod tu

lavičku tak hupla, a pomyslela si, že asi vytrousil kolečko salámu nebo špekáček, jenže pod lavičkou ležela náprsní taška. Honem jsem volala, aby se starý pán vrátil. Přiběhl a ptal se, co potřebuju, když mě viděl s bílou holí. Ukázala jsem mu, co Majda vyčuchala, a děda měl slzy v očích, když si uvědomil, že by přišel o doklady a celý důchod. Z vděčnosti dal Majdě nálezný 100 korun. Nechtěla jsem to přijmout, ale stařík trval na tom, abych Majdě koupila nějaké psí dobroty, a Majda štekla na souhlas a on hladil Majdu po kožíšku a nabádal: „Dobře si vyber a ať ti to panička neochutnává!“

Pavla Sykáčková

Fejetony ze života

Ach, to smyslů šálení

Měla jsem v bytě opraváře, a protože se nemohu plně spolehnout na zrak ani sluch, pozvu si při takové příležitosti sestru, aby plnila přání opraváře. Přišli zároveň a mladík se s chutí pustil do práce a já honem nasadila sluchadla. Jedno i druhé pískalo. „Co tomu je?“ Baterky čerstvé, dobře nasazené i sluchadla v uších dobře zasunutá a pískají a pískají. Nešťastně se svěřuji sestře. Ta se zasmála a sdělila, že máme veselého opraváře, který si při práci hvízdá jako o závod!

Vyjdu z domu a slyším: „Ahoj, jak se máš?“ Slušně odpovím: „Jde to, a co ty?“ Rozhlížím se však marně. Ten hovor patřil mobilu!

V chomutovské knihovně máme půjčovnu zvukových knih a moc ochotnou paní, která nás vždy informuje o novinkách, a my si to pak sdělujeme mezi sebou. Tak jsem se s tou paní sešla na ulici a honem chtěla vědět, co je nového, abych to mohla šířit dál. Jenže tentokrát mě zradil zrak i sluch. Nebyla to ochotná paní z knihovny, ale bývalá kolegyně, která se právě rozváděla a soudila se o majetek a zrovna nestála o to, aby to někdo šířil dál!

Jako (zdravotní) sestry jsme čas od času pořádaly setkání v nějaké příjemné restauraci, daly si dobré jídlo a hlavně si popovídaly. Vykračujeme si, už se v duchu těšíme a já koukám, číšník stojí před vchodem už na ulici. Taková ochota a kolegyně ani muk, aby to ocenily. Jen já se zastavila a zahlaholila: „To jste hodný, že nás vyhlížíte v takové zimě a v pološeru!“ Kolegyně se smály, až se za břicha popadaly. Ten ochotný číšník byl totiž plechový.

Pavla Sykáčková

VZKAZY MOUDRÝCH

**V životě se člověk učí nejdřív chodit a mluvit.
Později se pak učí sedět a držet hubu.**

Marcel Pagnol (1895–1974)
francouzský spisovatel a dramaturg

RECEPTY

Vážení a milí ctitelé rychlého, dobrého a zdravého baštění, podzim je tady a s ním, jak už to tak bývá, i čas na návštěvy a besedy s přáteli či rodinou. S tím jde ruku v ruce otázka, co vhodit do hrnce a posléze na stůl, aby nám při příjemném klábosení příliš nevyhládlo a návštěvníci nezačali prchat v nejnevhodnější chvíli do nejbližšího mekáče na hambáče. Chce to samozřejmě něco jednoduchého, levného a dobrého a hlavně takového, co se dá nabídnout i den následující pro druhou várku besedníků. Tak tedy, dnes budou základem těstoviny, a to jak pro slané, tak sladké mlsaly:

*balík těstovin (vrtule – ty jsou nejlepší), z toho bude polovina na slano a druhá na sladko
zakysaná smetana*

*zelenina (paprika, rajčata, pórek, pažitka, zelená okurka
– zkrátka to, co máte rádi nebo co se vám podaří splášit)
cibule
česnek
sůl
mletý pepř
tvaroh na strouhání
moučkový cukr
kakao
mléko*

Vrtulový salát: uvařte dle návodu těstoviny, nechte je vychladit (nebo propláchněte déle studenou vodou), šup s nimi do větší misky, přidejte kelímek zakysané smetany, nadrobno pokrájenou syrovou zeleninu, cibuli a česnek, opepřete, osolte dle chuti, opatrně promíchejte. Dejte do chladna odležet, aby se chutě pěkně propojily. No, a už můžete zvát ke stolu, a to dokonce i druhý den, salátu se v lednici nic nestane.

Vrtule na sladko: uvařené těstoviny lehce propláchněte pod tekoucí studenou vodou tak, aby se příliš nezchladily, dejte na plytký větší talíř a lžící rozprostřete po ploše. Celé následně posypte tvarohem na strouhání (dá se krásně rozmačkat v dlani). Pak někam do středu umístěte zakysanou smetanu, kterou mírně rozetřete a pokapete domácí čokoládovou polevou. Polevu vyrobíte tak, že do hrnku dáte cca 2 lžičky kakaového prášku, 2 lžičky cukru a opravdu jen pár kapek mléka – raději během míchání přikapávejte lžící, aby byla hmota pěkně hustá, ale přesto mírně tekoucí.

Po důkladném rozmíchání nalijte na smetanu a pusťte se do toho, je to báječné! Kdo opravdu rád hodně sladké a tučné, může si celý pokrm ještě pocukrovat a pokapat rozpuštěným másličkem a po jeho pozření se trápit nadbytečnými kaloriemi.

Přeji vám i vašim hostům dobré pochutnáníčko a ať vám slouží zdravíčko!

*Zdena Jelínková
metodička o.s. LORM*

DOTEKY. Časopis o.s. LORM, Podzim, číslo 72. Vychází čtvrtletně.

Vydává: o.s. LORM – Společnost pro hluchoslepé, Zborovská 62, 150 00 Praha 5.

Vychází ve zvětšeném černotisku, v Braillově písmu a jako zvuková nahrávka na CD-ROMu.

Sponzorství je vítáno a za sponzorské dary předem děkujeme.

Naše bankovní spojení: Komerční banka Praha Smíchov, číslo účtu: 19-1451940207/0100.

Šéfredaktor: Zdeněk Sedláček, Chlum 13, 264 01 Sedlčany, zdsedlacekdoteky@seznam.cz.

Redakční rada: Zdeněk Sedláček (šéfredaktor), Zdena Jelínková (metodička),

Mgr. Petra Zimermanová (ředitelka).

Za o.s. LORM: Mgr. Petra Zimermanová, Zborovská 62, 150 00 Praha 5, tel: 257 325 478

Grafická úprava: Michal Vondráček, Tomáš Zach

Sazba a tisk: Fastr typy-tisk, Nad Budánkami II./13, Praha 5

Náklad: 140 černotiskových výtisků

Tisk a distribuce bodové a zvukové verze: Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Ve Smečkách 15, 110 00 Praha 1, tel: 222210492, 222211523. Každé nové číslo zvukové nahrávky se zasílá na novém CD-ROMu. Distributorovi se vrací zpět pouze prázdný poštovní obal na slepecký tisk pro zaslání nového čísla Doteků na adresu KTN, která je vytištěná na štítku z druhé strany.

Osoby s hluchoslepotou a se zrakovým handicapem odebírají bulletin Doteky zdarma v rámci informačního servisu, který je součástí jejich sociální rehabilitace. Celoroční příspěvek pro členy o.s. LORM včetně distribuce činí 50 Kč. V elektronické podobě je bulletin Doteky bezplatně zasílán na odbory sociální a zdravotní péče. Doteky v elektronické verzi jsou zasílány všem zájemcům zdarma. Ostatní zájemci z řad veřejnosti (fyzické nebo právnické osoby), kteří mají zájem o specifické formáty (zvětšený černotisk, Braillovo písmo, zvuková nahrávka), se z důvodu vysokých výrobních nákladů spolupodílejí finanční částkou: roční předplatné na Doteky ve zvětšeném černotisku činí za čtyři čísla 400 Kč; v Braillově písmu a ve formátu zvukové nahrávky činí roční předplatné za čtyři čísla 800 Kč.

Starší i nová čísla bulletinu Doteky jsou zdarma veřejnosti přístupná na bezbariérových webových stránkách o.s. LORM ve formátech HTML, doc a PDF.

Objednávky přijímá o.s. LORM, Zborovská 62, 150 00 Praha 5, email: admin@lorm.cz. Časopis je rozesílán na základě objednávky členům o.s. LORM a ostatním osobám a organizacím, včetně povinných výtisků.

Na <http://www.lorm.cz/cs/doteky/> je k dispozici elektronická objednávka i ve formátu k vytištění.

Zaslané rukopisy, kresby a fotografie se archivují a vracejí pouze na vyžádání odesílatele.

Uzávěrka příspěvků do čísla 73 (Zima 2012) je 15. 11. 2012.

Nadační fond
Českého rozhlasu

Světluška

Doteky vychází s pomocí nadačního příspěvku Nadačního fondu Českého rozhlasu ze sbírky Světluška. DĚKUJEME.

o.s. LORM

Zborovská 62

150 00 Praha 5

tel: 257 314 012

tel/fax: 257 325 478

REGISTRACE MINISTERSTVA

KULTURY ČR č. E 11000